

Олена ПАВЛЕНКО

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Із становленням незалежності України одним із ключових векторів її розвитку є реформування освітньої політики, оскільки саме вона є першочерговою ланкою в оновленні суспільства шляхом демократичних перетворень. Таким чином, розвиток системи освіти є базовою вимогою побудови сучасної правової держави та відкритого громадянського суспільства.

Трансформація освітньої парадигми останніх років характеризується інноваційністю, а основне завдання її полягає в побудові такого освітнього процесу, в якому буде відбуватись не стільки просте подання інформації, скільки навчання шляхом її отримання та використання, а також презентація можливості самостійно її обирати. Це означає, що сучасні освітні технології повинні передбачати розвиток евристики, пошук її учнями.

До того ж, інформаційне суспільство ставить свої вимоги перед випускниками шкіл: володіння навчальною, трудовою, естетичною, творчою діяльністю, обізнаність у сучасних ціннісних орієнтаціях, володіння сучасними цифровими технологіями, високий рівень міжособистісних та міжкультурних комунікативних навичок.

Це зумовлює потребу у розгляді розвитку особистості як центрального суб'єкта навчання, формування в неї відповідних рис.

Одним із шляхів забезпечення поставлених вимог є організація навчання за принципами гуманізації та демократизації. У відповідь на ці запити у сучасній системі освіти відбувається перехід від традиційного навчання до особистісно орієнтованого підходу.

У традиційному підході до навчання вчитель є основним джерелом знань, який передає ці знання учню. Цей підхід орієнтований на запам'ятовування інформації та формування системи знань і вмінь. Особистісно орієнтований підхід означає, що учень не тільки отримує знання ззовні, а й сам їх створює. При цьому учень є не об'єктом впливу вчителя, а повноцінним суб'єктом, який має власний досвід і здатний формувати знання, уміння та навички під час власної діяльності.

Індивідуальні відмінності є суттєвими для психології і особливо для галузі психології освіти, де основне припущення, що кожна людина навчається однаково за однакових умов, ніколи не може бути вірним. Перші філософи та гуманісти наголошували на необхідності виявлення інтересів учнів та адаптації навчання до індивідуальних потреб і відмінностей, а також переваги використання самопорівнянь, а не конкурентних соціальних порівнянь при оцінці роботи та прогресу учнів.

Крім того, кожна людина має індивідуальний профіль характеристик, здібностей і проблем, які є результатом навчання та її унікальної історії розвитку. Вони проявляються як індивідуальні відмінності в інтелекті, творчості, когнітивному стилі, мотивації та здатності обробляти інформацію та спілкуватися з іншими.

Існує кілька визначень і концепцій особистісно орієнтованого підходу в навчанні.

Перші згадки датуються 60-ми роками минулого століття. Так, відомі науковці К. Роджерс, А. Маслоу та В. Франкл стверджували, що повноцінне навчання може бути організоване лише в результаті забезпечення умов для розкриття дитиною своєї унікальності та становлення самосвідомості, що в свою чергу сприятиме самовизначенню, самореалізації та самоствердженню.

Перш ніж описувати складові характеристики підходу, слід зазначити, що з роками термін набував багато різних значень.

Розглянемо значення поняття. Відповідно до педагогічного словника, в його основі лежить визнання самобутності та індивідуальності особистості, з власним і унікальним досвідом. Головною ціллю застосування такого навчання є максимальний розвиток кожної особи з урахуванням її можливостей і нахилів [1].

О. Березюк окреслює особистісно орієнтовану парадигму навчання як своєрідний методологічний імператив, який повністю задовольняє вимоги щодо становлення індивіда в сучасному суспільстві [3].

М. Гриньова називає особистісним підходом до навчання певний принцип, який полягає у [3]:

- врахуванні неповторності та унікальності кожної особистості у навчанні учнів;
- побудові вчителем таких взаємин, за яких кожен з учнів відчуватиме повагу та рівність;
- розумінні дитиною, що вона є рівною вчителю за набором відчуттів і переживань, нічим не відрізняється від світу вчителя.

Ідеї гуманізації освіти, а саме, тези про необхідність усвідомлення учнем діапазону власних можливостей, розкриття особистості, формування самостійності в діях, прагнення до творчості, постійного саморозвитку та самовдосконалення – основа підходу [2].

О. Березюк вважає, що системною основою зазначеного підходу до навчання є сприяння самостійній та творчій поведінці учнів, формування умов для розвитку їх пізнавальних потреб, а також формування потреб пізнавальної незалежності [3].

Досліджуваний підхід визначає характер об'єктів і змін у процесі навчання, а також основну схему взаємодії вчителя та учнів. Замість схеми взаємодії вчитель-учень, за якої вчителі – суб'єкти впливу та управління, а учні його об'єкти, запроваджується схема суб'єкт-суб'єктних рівноправних відносин, де між ними панує атмосфера співпраці та партнерства [4].

Л. Малько узагальнює характерні ознаки особистісно-орієнтованого підходу до навчання за наступними показниками: настанова щодо учня; мета; контакт при взаємодії; засоби; процес; результат.

Настановою щодо учня є теза, що необхідно вбачати в учневі суб'єкт педагогічної взаємодії, стимулювати його інтерес до пізнання, розуміти та удосконалювати унікальні особливості, схильності та інтереси дитини, сприяти самореалізації її можливостей. Окрім того, варто вбачати в кожному учневі особистість, шанувати їх думки та почуття, права, відзначати неповторність та рівність.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2008. 240 с.
2. Безкоровайна О. В. Пріоритетні тенденції розвитку методики викладання іноземних мов та культур в контексті особистісно орієнтованого підходу. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2014. Вип. 9. С. 17–21.
3. Березюк О. С. Методи організації особистісно орієнтованого навчання в освітньому середовищі. *Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід* : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 346–360.
4. Гриньова М. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання. URL: <http://acup.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03/GrinovaM.pdf> (дата звернення: 08.11.2022).